

"מפרי הארץ"

"פרשת וישלח"

"לאמר לדורות"

"ויצו אתם לאמר כה תאמרו לאדני לעלו כה אמר עבדך יעקב עם לבן ואתר עד עתה"

מדרש אגדה: ויצו אותם לאמר וגו'. אמר יעקב אמרו לעשו זה המקנה אשר לי, אל תאמר משל תפיסות יד אבא הם, אלא בשכרי קניתי לי זה המקנה ובכחי, שנאמר ועתה הייתי לשני מחנות. ובאותה שעה שקרא יעקב אבינו לעשו הרשע אדני, אמר הקדוש ברוך הוא אתה השפלת עצמך לפני עשו וקראתו אדני, חייך אני מעמיד מבניו שמונה מלכים כנגד ח' פעמים שקראתו אדני לפני מלך מלך בישראל, שנאמר ואלה המלכים וגו' (בראשית לו לא), אמר יעקב לשלוחים ששיגר לעשו אמרו לו אם לשלום אתה בא [מתוקן אני כנגדך, ואם למלחמה אתה בא] הריני מתוקן כנגדך, **ויש לי גבורים ובעלי זרוע שיתפללו לפני המקום והוא יעשה רצונם, שנאמר רצון יראיו יעשה וגו'** (תהלים קמה יט): עם לבן גרתי. אעפ"י שהייתי דר עם לבן הרשע, קיימתי כל התורה כולה, גרתי בגימטריא תרי"ג מצות.

פסיקתא זוטרתא: ויצו אותם לאמר. לאמר לדורות, שלא יתקשו כנגד הגל, שכל המתקשה כנגד הגל, הגל שוטפו, וכל הנכנע מפני הגל הגל עובר.

בעל הטורים: עם לבן גרתי. כלומר אף על פי שהייתי עם לבן קיימתי תרי"ג מצות (מדרש הגדול). ואחר עד עתה. ואם תאמר אם כך שקיימת המצות בא והלחם עמי, ואחר עד עתה, כלומר אני צריך להתאחר עד שיעברו עתה, על של בבל ו ת' של מצרים ו ה' אלפים **ויבא אלף הששי שהם ימות המשיח ואחר כך ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו** (עובדיה א כא). ד"א גרתי אותיות תגרי. שהייתי עם לבן שהיה לי עמו תגרי ואני איש ריב ובעל מלחמה והכל כדי להפחידו (ב"ר עה ה) גרתי. ב' במסורת. הכא עם לבן גרתי. ואידך אויה לי כי גרתי משך (תהלים קכ ה). לומר בשביל שיעקב היה ירא מעשו כל כך וקראו אדוני, והקב"ה הבטיחו כבר דכתיב ושמרתך בכל אשר תלך (לעיל כ טו) **גרם לבניו שנעשו גרים בין האומות.**

גור אריה: לא נעשיתי שר וחשוב וכו'. דאם לא כן "עם לבן גרתי" למה לי. אי נמי לכתוב 'עם לבן הייתי' אינך כדאי לשנאותי על הברכות וכו'. דאם לא כן מה בא להגיד בזה. ואם תאמר וכי זה כבוד אביו שהיה אומר 'לא נתקיימה בי ברכת אבי', ויראה היינו דקאמר אחר כך 'דבר אחר גרתי תרי"ג מצות שמרתי', ומה בא לומר לעשו שקיים תרי"ג מצות, אלא דהכי קאמר - אם תאמר דלא שייך שלא נתקיימו בי הברכות, דברכות יצחק על פי ה' ברכו (רש"י לעיל כז, ז), **על זה אמר 'תרי"ג מצות קיימתי', כלומר שהברכות שנתנו לי "ויתן לך האלהים מטל השמים" (לעיל כז, כח) אין עיקר הברכות על טוב העולם הזה כמו שאתה סובר, רק שאלו ברכות הם ברכות על התורה, כמו שדרשו במדרש ורמזו רש"י ז"ל לעיל (שם) 'ויש מדרשי אגדה הרבה', והנה זה נתקיים בי, וזה עיקר הברכה, וידעתי שאתה אל תקנא בי במה שקיימתי את התורה, שאין אתה חב בזה.**

אי נמי דקאמר יעקב 'לא נתקיים בי' פירש שבי לא נתקיימה, כי עשו היה סובר כי הוא יקבל עצמו הברכות, כי לא חשש עשו לזרעו, כמו שאמרנו למעלה (לא, יז, אות ח) כי היה מקדים את נשיו לבניו (להלן לו, ו), ואמר 'בי לא נתקיימו' אך בזרעו נתקיים, ומה איכפת לך בזרעך. ומה שאמר לו כי קיים תרי"ג מצות, **כדי לזכור לו כי זכות התורה יעמוד לו, ובזאת אני בוטח.** כי אף עשו הרשע היה רואה ביצחק אביו מה גרמה לו מצות השם יתברך וקיום תורתו, ולא שוטה היה, אך רשע היה (ב"ב טז ע"ב).

ליקוטי מהרי"ל: וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו כו' [לב, ד]. האי לפניו אינו מובן, וכבר הרגישו בו מפרשי תורה. ונראה דהנה בודאי יעקב דהוא היה שורש כל כנסת ישראל וכוללות של כל הדורות הבאים אחריו, וכל המעשים ועובדות של יעקב אשר נכתבו בתורה, כל הדברים אשר דבר עם עשו אחיו ודברי פיוס ורצוי והכנעה שעשה יעקב נגדו והשלוחים ששלח לו וסדר הדברים אשר שם בפי השלוחים, בודאי לא זו בלבד שתיקן יעקב אבינו ע"ה את עצמו לצרכו ולצורך בניו שנים עשר שבטי יה, אלא שכונן יעקב לתקן כל הענינים אשר יעברו על זרע ישראל ועל זרע זרעו עד עקבות משיחא. ומשל זה הענין מה ששלח יעקב שלוחים לעשו והאיך פייס אותו וכיפר פניו במנחה, זה הענין מועיל לדורי דורות כשעומדים האומות עלינו ומצירים אותנו, אז מתעוררים אלו המלאכים ששלח יעקב, שהם מלאכים ממש, נאמנים בשליחותם לילך תמיד בצווי יעקב ולפייס את עשו ולהשתיק אותו ולהשבית כל המקטריגים עלינו ח"ו:

וזהו שאמר הכתוב וישלח יעקב מלאכים לפניו, רצ"ל שמסר להם זה השליחות שילכו תמיד אל עשו כשירצה להציר לישראל, כיון שהם כלולים בכחו, וכל כנסת ישראל נמשכת מזרעו של יעקב, אף שעדיין לא יצא אל הפועל והוא דבר שלא בא לעולם, מכל מקום זכה להם יעקב שלא בפניהם. וזה שכתוב לפניו, רצ"ל כמו לפני הדבר ההוא, שעדיין לא היה הכנסת ישראל כולם בעולם, **הקדים יעקב הרפואה להשבית כל המקטריגים אשר עתידים לבא ח"ו, בשליחות זה,** ולכך נכתבה בתורה, שהיא נצחיות. וזה שכתוב אל עשו אחיו, רצ"ל שבזמן הזה היה הכתוב נותן סימן לאיזה עשו שהוא אחיו ליעקב, אבל גם לנו פעל זאת ועדיין הם הולכים בשליחות זו לעשו ארצה שער שדה אדום, אשר משם נמשכים דינים ומקטריגים המכונים בשם שער אדום.

"לכבוד שבת קודש"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

א' האם סעודות חנוכה הם סעודות מצוה?

תשובה: י"א שהם מצוה ואם אומרים שירות ותשבחות ואי הם סעודת מצוה. (עיין סימן תר"ע)

ב' האם מותר לעשות מלאכה בחנוכה?

תשובה: מותר ונוהגים הנשים שלא לעשות בעוד הנרות דולקות. (עיין סימן תר"ע)

יורה דעה

א' האם מותר להשכיר דירה לגוי בארץ?

תשובה: מותר אם אינו עובד עבודה זרה. (עיין בסימן קנ"א)

ב' מה הדין בחו"ל?

תשובה: מותר. (עיין בסימן קנ"א)

אבן העזר

א' האם עדים שקרובים לסופר כשרים בגט?

תשובה: לכתחילה לא יהיו קרובים. (עיין בסימן ק"ל)

ב' האם עדים בעלי מום כשרים לגט?

תשובה: לכתחילה לא יהיו בעלי מום בדיעבד כשר. (עיין בסימן ק"ל)

חושן משפט

א' האם קטן קונה בחצר זד' אמות?

תשובה: לא קונה. (עיין בסימן רל"ה)

ב' האם קטנה קונה בחצר?

תשובה: קונה. (עיין בסימן רל"ה)

"בזכות המילה"

ספר גימטריאות: "וישלח יעקב מלאכים לפניו" (בראשית ל"ב ד'), [ראשי תיבות] בגימטריא מילה - **בזכות המילה הקדוש ברוך הוא מוסר לישראל המלאכים לשומרם**. "וראיתי את הדם ופסחתי עליכם" (שמות י"ב ג); "והנה אנכי שולח מלאך לפניך".

ילקוט חדש: סוד ה' ליריאיו [תהלים כה, יד] זו מילה, שהיתה בסוד עשרים דורות, שלא גילה הקדוש ברוך הוא עד שבא אברהם ואמר לו הקדוש ברוך הוא, אם תימול, תטול. סוד הוא בגימטריא ע', אני מעמיד ממך שבעים נפש, שנאמר [דברים י', כב] בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה (צ"ע למה לא הביא פסוק [בראשית מו, כו - כז] כל הנפש הבאה ליעקב [וגו'] שבעים נפש. ואיפשר משום דראשי תיבות וסופי תיבות י'רדו א'בותיך מ'צרימ'ה עם השלש תיבות בגימטריא פ"ה, כמספר מילה), **ואני מעמיד שבעים זקנים, ואני מעמיד משה שהוגה בתורה שבעים פנים**, שנאמר [דברים א, ה] הואיל משה באר [את] התורה (היטב), **והכל בזכות המילה, לכך נאמר סוד יי ליראיו** (ע"ש דף צ"ט ע"ב ג' [סוף רמז תשב]).

גור אריה: לפי שאמר להם שימולו וכו'. וקשיא לי למה אמר להם שימולו, והלא אין מכריחים את הגוי להתגייר, **ויש לדבר זה ענין נפלא, כי כאשר ראה יוסף כי התבואה שלהם הרקיבה ותבואת יוסף לא הרקיבה** - אז ידע יוסף כי מחמת שערלים היו, כי המילה הוא הברית (לעיל יז, יא), ותרגום "ברית" קיימא' (שם), ומי שאין לו הקיום הזה שאין לו המילה - נרקבה לו התבואה. וכבר ידעת כי כל דבר שנברא עם האדם הוא ראוי להתקיים חוץ מן הערלה, שהרי אמרה תורה להסיר אותה (שם), ולכך בעל הערלה דבק בדבר שאין לו קיום, ולכך היה התבואה שלו נרקב. ומהשתא לא יקשה איך היה מכריחם על המילה, כיון שהוא רצון הקדוש ברוך הוא שיהיו נימולים, שפיר דמי להכריחם. ויש לך לדעת עוד כי לא היו ראויים שיהיו מתפרנסים מיוסף הצדיק, אשר שמר הברית ולא בא על הגויה, כי אם על ידי המילה, ואז היו ראויים להיות מתפרנסים על ידי יוסף - המשביר בזכות המילה. והבן זה - **כי בזכות המילה היה יוסף לראש משביר, ולפיכך לא היו ראויים להתפרנס מיוסף כי אם כאשר נימולו, ודבר זה ידוע למבינים**.

”מפרי הארץ”

סימנים: פ”ד – פ”ה

בעניין: אם מותר לקרות במרחץ \ באיזה מקומות אסור לקרות ק”ש.

א: מ”ה להזכיר שם אדם ששמו שלום, ומ”ה לכתוב באגרות?

א: מ”ה מרחץ חדש ובית הכסא חדש ומ”ט החילוק, ומה נקרא חדש?

תשובה: שם אדם מחלוקת והלכה כדברי המקל בדרבנן וירא שמים יש לו להחמיר ובאגרות נכון שיכתב רק שלם בלא אות ו’.

תשובה: מרחץ מותר בה”כ אסור דמאיס טפי וחדש נקרא שלא רחצו בו אפ”ל פעם אחת.

ז: מי שנתנו לו שלום בבית האמצעי או הפנימי, באיזה נוסח ישיב?

ב: מ”ה דיעבד כשקרא ק”ש בבית האמצעי או הפנימי האם חוזר?

תשובה: שלו או שלון.

תשובה: באמצעי לא חוזר (דווקא שאין ערום נגדו) ובפנימי חוזר.

ח: האם מותר לדבר בלה”ק?

ג: מ”ה כשאין אדם בבית האמצעי או הפנימי?

תשובה: מותר ומידת חסידות להחמיר.

תשובה: אסור.

ט: מ”ה הזכרת שמות הקדושים ותרגומם בלעז, כנויים כגון רחום וחנון ותרגומם?

ד: מה צריך לעשות בשביל לעקור שם בית המרחץ או בה”כ?

תשובה: שמות הקדושים ותרגומם אסור, רחום מחלוקת ויש להחמיר, חנון ותרגומו מותר.

תשובה: שינוי מעשה בגופו ועושהו בית דירה.

י: האם הרהור מותר כשידיו מטונפות ממש וכשנגע במקומות המכוסים?

ה: שאלת שלום – מ”ט האיסור, האם מותר לומר בוקר טוב, השם יעזור, תבורך מן השמים?

תשובה: מטונפות אסור וכשנגע וכו’ מותר.

תשובה: כי שלום הוא שמו של השם בוקר טוב מותר ה’ יעזור אסור תברך מן השמים מותר.

בנשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט"א

רח' הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב רפאל שטיינזהרטר עליט"א

הלל בחנוכה על הנס או מדין יו"ט

בגמ' פסחים קיז ע"א אמר רב יהודה אמר שמואל והלל זה אמרו נביאים שבניהם תקנו להם לישראל שיהיו אומרים על כל צרה וצרה וכו' וכשנגאלין אומרים על גאולתן וזה סתמא דגמרא ולא פליג עליה, ומדוע הושמט ברי"ף רמב"ם וטושו"ע.
בגמ' שבת כ"א ימי חנוכה וכו' עשאום ימים טובים כהלל והודאה ופרש"י לא שאסורין במלאכה שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הניסים והודאה וצ"ב מדוע צריך שם יו"ט להלל והודאה.
וכ"מ בלשון הר"מ פ"ג חנוכה ה"ג ימי שמחה והלל.

ונראה דיהיה נפק"מ בזה להלכה למעשה דתוס' סוכה לה ע"א ד"ה מי כ' דאשה פטורה מהלל דסוכות דזה מצוה שהזמן גרמא אע"ג דבהלל של פסח חייבות דהם היו באותו הנס והנס נעשה ע"י (כדאי' בסימן תר"ע ובמ"ב סק"ג.)

ולכאורה בחנוכה כיון דהחיוב הלל הוא מדין יו"ט הרי זה מ"ע שהז"ג ונשים פטורות. אבל א"נ דהחיוב הוא מדין הנס ולא משום יו"ט י"ל דאף הם חייבות דהם היו באותו הנס והנס נעשה ע"י (כדאי' בסימן תר"ע ובמ"ב סק"ג.)
ובאמת זהו מח' האחרונים גדולה להלכה דבמ"ב ס' תכ"ב בביאור הלכה ס"ב ד"ה הלל משמע שרק בליל פסח חייבות אבל בחנוכה פטורות, וכך כתב בהליכות שלמה חנוכה פ"ז ס"ו ומרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל דנשים פטורות.
אכן בשו"ת תורת רפאל ח"א ס' ע"ד ושו"ת התעוררות תשובה ס' כ"א ומקור חיים קיצור הלכות תרמ"ד (לבעל חו"י) ושד"ח חנוכה ט' ב' (כרך ט' עמ' 198)

[כתב שם דאף הרמב"ם סובר כן אלא דאפ"ה כ' הרמב"ם פ"ג ה"ד דאין הנשים מוציאות לאיש דס"ל דדי במזמור אחד ע"י.ש. וכ"פ באגרות משה או"ח ח"א ס' ק"צ ד"ה והנכון ובשבת הלוי ח"א ס' כ"ה לסי' תרפ"ג כתב דיש מקום לחיובם.
ו"ל דתלוי בזה, דאם ההלל הוא על הנס י"ל דאף הם היו באותו הנס וחייבות כמו בפסח וכ"כ להדיא האגרות משה שם.
אכן אם נימא דהלל הוא משם יו"ט י"ל דהו"ל זמן גרמא ולכן נשים פטורות.

והנה מה ששאלנו מדוע הוצרכו לתקן יו"ט י"ל דהרי יש איסור לקרוא סתם הלל כדאי' בשבת ק"ח ע"ב דהקורא הלל בכל יום ה"ז מחרף ומגדף ולכן תקנו יו"ט כדי שלא יהיה נראה כקורא הלל בכל יום, כיון שזה יום אחר-יו"ט.

ולפי"ז י"ל דלכן השמיטו הפוסקים הא דפסחים ק"ז שצריך לומר הלל על כל צרה דהרי כתב המאירי שבת יז: כבר ביארנו במקומו שאין לקבוע יו"ט על ניסים המתחדשים כל יום (רק עפ"י חז"ל) וא"כ כיון שאין לקבוע יו"ט א"א לומר הלל דאין לומר הלל בלא יו"ט ודו"ק.
יש להוסיף דאף א"נ דזה הלל על הנס, י"ל דמ"מ לצורך זה קבעו יו"ט, והיינו דיש לחקור האם סיבת ההלל הוא משום הנס אלא שקבעו יו"ט, או להיפך דמחמת הנס קבעו יו"ט ולכן אומרים הלל מדין יו"ט ודו"ק.

הט"ז באו"ח ס' תרע"ט כ' אדם שקיבל שבת בפירוש לפני שהדליק נרות חנוכה צריך לבקש מב"ב שידליק עבורו.
(ובאמת במ"ב פסק כהמג"א וש"א דיכול להדליק, ורק באשה שהדליקה כיון שהמנהג שמסתמא מקבלת שבת בהדלקתה לא תדליק אלא תאמר לאחר להדליק בשבילה).

וק' הרי קי"ל כל מילתא דלא מצי עביד שליח נמי לא מצי משווי נזיר י"ב קדושין כ"ג.
ותי' מרן הרב שטיינזר זצוק"ל דכיון שאפשר לישראל על קבלת שבת לצורך הדלקת נרות הוה בידו וכו' התוס' בנזיר שם לתרץ דהיכא שבידו אין את הכלל כל מילתא וכו'

ומרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל תי' דאין זה מדין שליחות אלא שהדלקת מוטלת על הבית וכיון שהדליק בבית אדם בר חיובא יצאו כולם.
ו"ל עוד דהכלל כל מילתא היינו שחסר לו בעצם ולמשל אם אינו בר חיובא אבל כאן הלא יכול להדליק והוי בר חיובא אלא שיש חסרון צדדי בזה שקיבל שבת, וכה"ג יכול למנות שליח.

הדלקת נר חנוכה בשמן שאינו שלו

הנה מבואר בסימן תרע"ז שאורח צריך להשתתף בפרוטה בשמן של בעה"ב וי"ל"ע האם כשהאורח עצמו מדליק בשמן של בעה"ב גם צריך להשתתף בפרוטה או שצריך שבעה"ב יקנה לו את השמן.

ולכא' נראה שכן וכמו דחזינן שצריך שיהיה השמן שלו ע"י פרוטה כשבעה"ב מדליק.
אכן נראה להוכיח דלא כן אלא כל הענין של נר חנוכה כדי שיהא לו שייכות בהדלקה, וכאשר בעה"ב מדליק עבורו השייכות שלו היא בהשתתפות בפרוטה אבל כאשר הוא בעצמו מדליק אינו צריך להשתתף בפרוטה אלא השייכות שלו היא בעצם ההדלקה אף שהשמן אינו שלו, וכן משמע מהרמב"ן פסחים דף ז' (ועי' ר"ן שם על הרי"ף).

וכן מוכח במ"ב ס' תרע"ג סק"ב שהביא ספק השואל ומשיב אם יוצא בשמן גזול או דיש פסול מהב"ע משמע דאין דין שיהא השמן שלו, וכ"כ בהליכות שלמה חנוכה פ"ג הערה י"ב ובחוט השני חנוכה עמ' ד"ש וכ"כ בארחות שבת באהלי שבת גליון 8 עמ' ה'.
עוד כ' שם ולפי"ז אם הדליק ע"י שליח צריך ליזהר שהשמן יהיה שלו (המשלח) ולא של השליח דאל"כ אין לו שייכות בהדלקה.

ובאמת כן מוכח מהא דאפשר להדליק משמן של אסורי הנאה [עי' שער אפרים ס' ל"ח וכן כתב להדיא בבית יצחק יו"ד קמ"ה דאין דין לכם בנר חנוכה]

ועי' זכר יהוסף שבת שם שהוכיח שיוצאים יד"ח בשמן של הפקר וכ"מ מרבינו דוד פסחים דף ז' והטעם שכיון שהדליק ע"י ההדלקה יש לו שייכות ויוצא יד"ח אף שאין השמן שלו.

ובאמת נראה דזהו מח' ראשונים שמד' רבינו דוד פסחים ז' (וכן יש לפרש ד' הרמב"ן ור"ן שם) נראה דא"צ שיהא שמן שלו וכן עי' ספר התרומה נדפס במוריה חנוכה נראה שענין הפרוטה הוא כדי שיהא דעתו עליו והיינו כדי שיתיחס אליו ויהיה לו שייכות בזה, וכ"כ בשבט הלוי או"ח ח"א ס' נ"א [דלא כשער הציון לקמן]

אכן בשער הציון תרע"ז סק"ט ממג"א בשם הרשב"א נראה דע"י הפרוטה הוא קונה חלק בשמן וצריך דרכו הקנינים ולפי"ז בשמן הפקר לא מהני וכן בשמן גזול ל"מ (וכן אסוה"נ תלוי אם חשיב אינו שלו עיין שו"ת הריב"ש)

וכן נקט השואל ומשיב מהדו"ח ח"ב סכ"ד דצריך שיהא השמן שלו, וכ"כ בב"ח ס' תרע"ו ובאר"ר שם סק"ב, ועיין שו"ת אז נדברו ח"ג סמ"ז.